

Mackenzie Valley
Environmental Impact Review Board

**Ndè Esawòdech'àà Wek'aeta
Weghàà Eghàlahòda Nıhtł'è
HAZHQ WEGHÀGEDA**

AYÌI EDÀATŁØ DEK'ÈTŁ'È

NJHTŁ'È 1:AKWEŁØ

1.1	Akwełø	1
1.2	Ayìi edàatłø dek'ètł'è njhtł'è	2
1.3	Mackenzie Valley Resource Management Naawo	3
1.4	Kòta yagola tqał'te edàani ndè t'ägeł'j wenaawo gha gehkw'e	4
1.5	Kòta yagola tqał'te ndè eyits'q ti wenaawo gha gehkw'e	4
1.6	Mackenzie Valley ndè eyits'q ti wenaawo gha gehkw'e	4
1.7	Mackenzie Valley Nèk'e Ndè Esawòdech' àà Wedanàgeta Gha Gehkw'e	4
1.8	Edàani ndè wexoèdi weghalageda naawo	5
1.9	Edàani asìi giizi eyits'q edàani yati wet'ägeèł'j	7

NJHTŁ'È 2:AKWEŁØ WEGHÀGEDA

2.1	Akwełø	8
2.2	Akwełø kòta xè gogede	8
2.3	Asìi ts'eèke ha njhtł'è sets'eh?j	9
2.4	Ahsj njhtł'è deghàà segjla nìi	9
2.5	Døne hazhø asìi kara k'e dehkw'e sii eyits'q døne kòta nàgede hagets'edi	10
2.6	Asìi esagode ha hoqni eyits'q edàani asìi senàgele ha	10
2.7	Edagönde ha "hoqni ha wek'ahòta"	10
2.8	La njhtł'è giòčhi kwe wenaawo eyits'q weghø edàgjwø dek'ènègètł'è	10
2.9	Asìi ɻadı weghàgeda	10

NJHTŁ'È 3:NDÈ WEK'AGEHTA

3.1	Akwełø	11
3.2	Asìi esawòdech' àà wek'agehta gha gehkw'e sii amìi agj't'e	11
3.3	Døne ɻadı gha eghàlagide ayìi gila hoł'e	12
3.4	Ndè wek'agehta weghàà eghàlagide ha njhtł'è	12
3.5	Ndè esawòdech' àà wek'agehta wexhòèwi	13
3.6	Ndè ɻaka nawhèt'lı xè eghàlagide	13
3.7	Døne t'ala gjizi dek'ètł'è wedaha Ndè esawòch' àà wek'agehta gha weghàlada (njhtł'è dek'ètł'è)	16
3.8	La weghàlada wedanageta	16
3.9	La weghàlada naawo	17
3.10	We ghàà eghàlada njhtł'è eyits'q edàani eghàlageda ha njhtł'è	17
3.11	Dø ndè k'e eghàlada edegha njhtł'è seèh?j	17
3.12	Asìi hazhø deghàà whela gha wek'ats'ehta	18
3.13	Asìi wjìdi-le weghøgeèda	18
3.14	Godı ts'eèke	19
3.15	Łegehđi	19
3.16	Deghàà wek'ahòta eyits'q segeh?j weghø njhtł'è hohłè	20
3.17	Federal gha K'aawodee naawo whehts?j	20
3.18	Ndè esawòdech' àà wek'agehta weghø nàget'è	21

NJHTL'È 4: NDÈ ESAWÒDECH'ÀÀ WEK'AGEHTA WEGHOGÈEDA

4.1	Akwełò	21
4.2	Dii la weghàgeda amìi agjt'e	21
4.3	Ndè xiidi wenaawo weghàà eghàlagèda weghogèeda.....	22
4.4	Ndè xiidi wenaawo weghogèeda wexhòëwi	22
4.5	La ghàgeèda gha gehkw'e weghàà eghàlagèda naawo	22
4.6	Wek'agehta, ayìi gogha wet'arà wek'aeta, Ɂegehdi eyits'q weghq gogede	23
4.7	Ndè xiidi wegondi weghàgeèda naawo	23
4.8	Ayìi gqwò wet' à elexè eghàlahòda eyits'q elexè weghàgeda	23
4.9	Hazhq elets'ahòdi ha weghàgeda eyits'q hazhq weghogèeda	24

NJHTL'È 5: WEGHQ NÀHQT'E EYITS'Q JDA AYÌI EDÀATŁQ ŁADJ AGELE HA

Weghq nàhqt'e eyits'q jda ayìi edàatłq ładı agele ha	24
--	----

NJHTL'È 6: NJHTL'È ELEXÈ WHELA

Njhtl'è elexè whela	24
---------------------------	----

Wet'ò Eghàlahòda:

Dii njhtl'è døts'adàeedidø njhtl'è nìle eyits'q wet' à døts'adàeedidø naawo hohłè nìle haani-le dè weghàà dii haani weèle ts'edi ha nìle. Dii njhtl'è aki done gigha gondi whela ha hqt'e, eyits'q dii njhtl'è weghàà Mackenzie Valley Resource Management Act (MVRMA) haani-le dè weghàà naawo gehtsì ha nìle. Dii njhtl'è wek'èhògeza-le nindè, MVRMA haani-le dè amìi see wexè ndè seèdla t'a ehkw'i agedi ha.

NJHTL'È 1: AKWEŁÒ

1.1 Akwełò

1980's welo ekiyeh, Done/Waàk'òa dexè segogehñ hò, elek'èats'iwò naawo gehts'ì llè, eyìì njhtl'è weyìì, edzanèk'e done naàde ndè eyits'ò ti naawo sii, Edzanèk'e government eyits'ò federal government elak'a elèxèt'e wets'ò k'agede ha gehkw'e ha gedì t'à naawo gehtsì. Dii njhtl'è weyìì done hazhò Mackenzie Valley k'e eghàlagìde nindè edàanì eyìì ndè wexòedi ha hazhò elèxè eghalagìde ha segogìla. Done edexè segogìla wetqat'e, edzanèk'e eyits'ò federal government hazhò done k'eètlò wek'e gehkw'e ha gogihchì ha.

1990 ekò, Done/Waàk'òa edexè segogehñ llè sii, ndè ghò nèyæti naawo wede aglìà eyit'ò hazhò elets'ò ageèdzà. Edzanèk'e gha llè naawo llù, Done/Waàk'òa hazhò whacho kòta yagòla dexè segogele ha wexèhogihdè. Dii haanì gixè ladt agoòjì neèhò, edàanì elek'a ndè eyits'ò ti wexòegihdì ha la k'e gehkw'e ha jla raìì whezò aglìà.

Eyit'ò, 1992 Deègè dexè segogìla hò, 1994 Sahtik'e eyits'ò Waàk'òa dexè segogìla hò, eyits'ò 2005 k'e Tlıcho dexè segogìla eyits'ò whacho dets'ò k'agede ha naawo gehtsì hò dii naawo sii giòt xè wek'e eghàlageda.

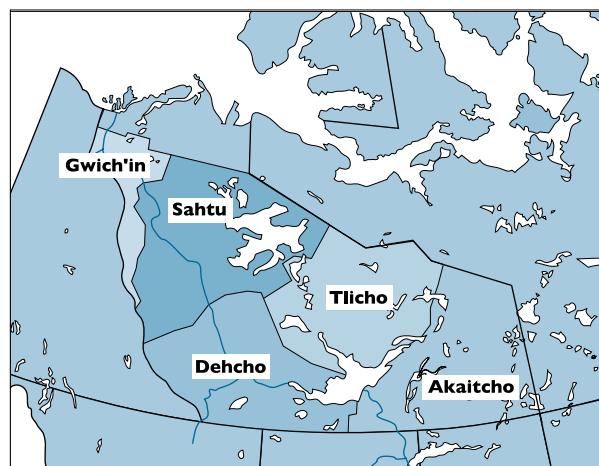
Done gixè ndè seèdla naawo wek'e eghàlahòda ha nindè, eyits'ò elak'a elèxè asìì hogihdì ha nindè eyigha naawo ladt agele zo t'à, eyit'ò 1998 Canada k'eèzhì gha k'aawodee haglì Mackenzie Valley Management Act (MVRMA) naawodee hoòlì. Dii MVRMA Mackenzie Valley zo ha hot'e.

Dii naawo weghàà done la k'e gehkw'e ha gehts'ì. Dii la wetqat'e Mackenzie Valley nèk'e wexògihdì ha la tqa't'e hoòlì. Dii la weghàà done Mackenzie Valley nàgede edàanì ndè eyits'ò ti wexòegihdì ha

gits'ò k'aade ade ha. Njhtl'è 1.4 1.7 ts'ò edàanì dii done la k'e gehkw'e ha gila dek'ètl'è, weghàà edàanì Mackenzie Valley wexòegihdì ha dek'ètl'è.

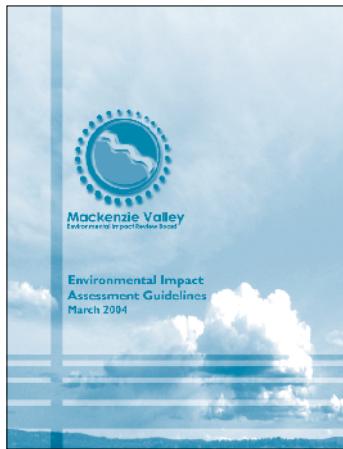
Eyìì naawo weghàà, Mackenzie Valley Environmental Impact Review Board yaglı sii Mackenzie Valley nèk'e ndè wek'e eghàlagìde nindè esawòdech' à wexòegihdì ha. Dii njhtl'è weyìì edàanì la kwe asìì wek'agehta, ndè esawòdech' à wek'agehta eyits'ò ndè k'e esadza nindè weghàlada ha gits'ò hòelì.

Edàanì EIA eghàlagìde ha Asìì weghögeèda ha gehkw'edø yaglı sii, dii haanì adle ha gedì t'à njhtl'è gehtsì eyits'ò edàanì done gixè ha sii naawo gehtsì. Dii dzęè gots'ò, naawo tai weghàà eghàla gide ha gehtsì.

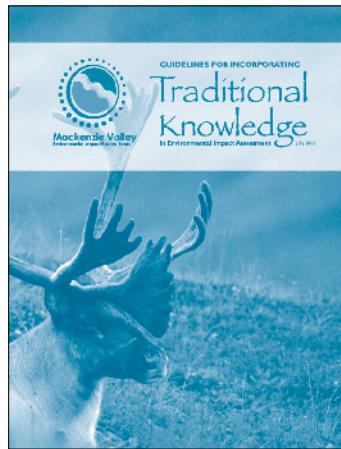

Ndè njhtl'è 1: Mackenzie Valley nèk'e wexè ndè seèdla eyits'ò amìì wexè ndè seèdla-le. Ndè leta nawhet'i, ahjò

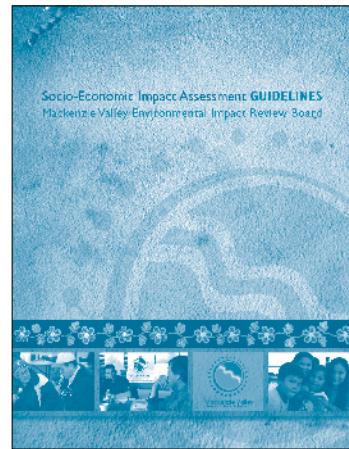
Ndè esawòdech' à wexòedi ha weghàà eghàlahòda naawo hazhò edàanì eghàlagìde ha hazhò dek'ètl'è eyits'ò dii haanì la k'e eghàlagìde ha nindè dii naawo gik'èzhò zo t'à. Done t'ala dii haanì k'e eghàlada nindè dii njhtl'è k'e yahti nindè nezja.

Edàanì la t’à ndè xiidi għo wek’agehta weghħàà eghħàlahòda

Edàanì done naawo la t’à ndè xiidi għo wek’agehta wey়ii whela agele ha

Köta edàanì done xè hoħrq weghħàà eghħàlahòda naawo

Edàanì done naawo xè ndè esawòdech’àà ha weghħàà eghħàlahòda wexè whela agele ha wegħondi hot’e, done soħi għinek’ e eghħàlahòda ha nindè, done naawo t’à eyi done ndè k’e eghħàlagide sii xè gogede ha dile. La weghqageda ha gehkw’e sii, duu nħħtli’ e ghageda ha. Done naawo giqtqoy yagħiġi eyits’ q-done naawo giqtqoy yagħiġi sii xè eghħàlagid qed nħħi. Dikk qed nħħi minn-hawn.

Ndè esawòdech’àà għa k’adde yagħiġi dī edàanì done kċotra nàde-sqomba hohħi naawo weghħàà eghħàlagide nħħtli’ e geħtsi, dī la wet’ à kċotra done nàde eyits’ q-sqomba hohħi naawo xiidi ha hoqni ged i t’à wek’-aeta ha. Done t’ala dī haan i la k’e eghħàlada sii wet’ à sii duu haan i xiidi ha hoqni, haan i nindè dī nħħtli’ e weghħàà eghħàlahòda naawo ghàgegħeda nindè nezja.

1.2 Ayi eda atloq dek’-et’-nħħtli’ e

Eyit’ à, “EIA weghħàà eghħàlahòda naawo nħħtli’ e weghħàġeġda” EIA nħħtli’ e wexx-żonha. Dī nħħtli’ e hazhq weghħàġeġda laan i hot’ e, eyi wey়ii edàan i dī haan i la weghħàà eghħàlahòda ha nee sii dek’-et’-nħħtli’ e. Dī nħħtli’ e edàan i wets’-iħta sii, EIA wey়ii edàan i dek’-et’-nħħtli’ e laan i hot’ e. EIA weghħàà eghħàlats’-eda naawo wey়ii asii wex-xanxeta nindè wegod i-deeż-żonha dek’-et’-nħħtli’ e weghħàġda ha dile.

EIA weghħàà eghħàlahòda nħħtli’ e yi, ndè esawòdech’ àà għa wexx-żonha ha asii hazhq, edàan i ndè esawòdech’ àà wenaawo dek’-et’-nħħtli’ e le hoqni. Eyi weċċi ts’-q, edàan i ndè esawòdech’ àà għa wek’-aġġeħha k’e eghħàlag-ġeda weniż-żonha, dī la ġad-i ade dile. Ndè esawòdech’ àà għa k’adde yagħiġi edàan i ndè esawòdech’ àà għa wek’-aġġeħha nindè, edàan i wek’-e eghħàlagide ghàġi weghħàlada. Asii eda atloq wek’-e eghħàlada ghàġi, ndè eda jiddu weghħàġda, asii eda jiddu agħiġi eyiż-żonha weghq- nàget eha godi eda atloq għiġi sii wena-ġiet, MVRMA edàan i asii wek’-e eghħàlag-ġeda ged i-ġħalli sii wexo-żonha ha.

March 2004 Mackenzie Valley Resource Management Act nıhtl'è gehtsì hò, EIA weghàà eghàlahòda naawo hoòlı sii, ndè esawòdech' àà gha k'adée yaglı sii gits' q weghàà eghàlahòda naawo xeèt' e nile. MVRMA eyits' q weghàà eghàlahòda naawo ɬadı agıla ɬlè, ndè esawòdech' àà gha wek'ahòta dö, ndè esawòdech' àà gha k'adée dedı gınıhtl' è ɬadı agıla t'ahq eyiù naawo ɬadı agıla høt' e.

Dı nıhtl'è MVRMA eyits' q weghàà eghàlahòda naawo done t'ala yıghàda ha nıwö dè gıghàda ha dıle, satsò wet' à ets'eètl' è mveirb.nt.ca, "nıhtl' è whela k'èè."

1.3 Mackenzie Valley Resource Management Naawo

Mackenzie Valley Resource Management Naawo 1998 ekò, Mackenzie Valley Resource Management Naawo hoòlı ɬlè. 2005 done soh mohdaà gixè ndè seèdla t' à naawo ɬadı agıla, eyits' q Mackenzie Valley nèk' e done mohdaà whacho dets' q ndets' q k'awo gılı ajà ts' l' q done la k' e gehkw'e gha gehtsì eyit' à, done elexè la k' e gehkw'e ha gehtsì. Elexè asìi k' e ts' ehkw'e ts' edì nindè, amìi see dexè ndè t' à segoòla nindè done taanì ts' q dı la k' e negògehle, eyits' q edzanèk' e eyits' q federal government gots' q sii gıgha done negògele. Done la k' e nègide nindè amìi see gıgha nakwe wheda elı xè weghàà ɬegehdið elı gha gıghchì. Sombà Nààdedo done dı hatł q done gızı haàzhe ghàà done la k' e negògowa. Tlıchö

Government gots' q done nàke Wek'eezhìi ndè eyits' q tı hogihdi ha eyiù la k' e gehkw'e ha gogihchì.

Done xè eghàlagide xè gogedo ha gits' q hoèl høt' e, dı naawo ghàà edàanì ndè k' e eghàlagide ha sii hazhö dek' etl' è, ndè eyits' q tı gha naawo, akwelö ndè xiidich' àà wek'ahòta, ndè xiidich' àà wek'ahòta eyits' q ndè esawòdech' àà weghògeèda hazhö gıghàda. Dı naawo sii, ndè wexòedi ha la eyits' q edàanì somba k' egehwìi wexoèdi ha eyiù la gits' q hoèl.

Dıhk' q whàlèa, *Mackenzie Valley Resource Management* Naawo ɬadı agıla gots' q, Tlıchö Elek' eä gıwö naawo gehtsì hò, Wek'eezhìi edàanì ndè t' àgeèt' l ha done dehkw'e agıla-le. Tlıchö Government gınèk' e edàanì done ndè t' à geèt' l ha gits' q hoèl.

Dehcho edàanì ndè t' à geèt' l ha done dehkw'e sii, Dehcho edàanì ndè t' àgeèt' l nıhtl' è gehtsì, Dehcho goòt' l sıyaqwa ts' q ndè ehtq adla naawo weghàà dı haani naawo gehtsì.

1.4 Kòta yagòla tqaqt' e edàanì ndè t' àget' l wenaawo gha gehkw'e

Deège goòt' l eyits' q Sahtia goòt' l edàanì ndè t' à geèt' l ha dedı whacho degha edàanì ndè wek' e eghàlagide ha nindè edàanì agele ha eyits' q edàanì la wexèhogihde ha naawo gehtsì ha gits' q hoèl høt' e. Ndè edàhòt' l wet' àgeèt' l ha dıle gedı

sii wek'èdzø zaŋ, tì eyits'ø ginèk'e k'e eghàlagìde k'e wek'e eghàlageda ha dile. Tì eyits'ø ndè wek'e eghàlageda ha nindè weghàà eghàlageda naawo weghàà eghàlageda zo t'à ha eyits'ø done t'ala tì eyits'ø ndè k'e eghàlagìde ha nindè duu njhtl'è weghàà eghàlagìde zo t'à ha.

1.5 Kòta yagola tąqat'e ndè eyits'ø tì wenaawo gha gehkw'e

MVRMA, eyits'ø Mackenzie Valley Ndè eyits'ø tì wexòegihdi ha gehkw'e sii eyits'ø duu done haatłø kòta yagòla goxè done la k'e gehkw'e ha gehts':

- Deège ginèe eyits'ø tì wexòegihdi ha gehkw'e
- Sahtìak'e ginèe eyits'ø tì wexòegihdi ha gehkw'e
- Wek'èezhìi ginèe eyits'ø tì wexòegihdi ha gehkw'e

Ndè eyits'ø tì k'e la wexèhòewi kwe, ahsì duu la ahsì, Mackenzie Valley Ndè wexòedich'aa la weghògeèda ha gehkw'e deè?ø gik'ahta ha gits'ø agele ha niì gedì t'à weghàgeda. Eyìi hagiila t'ahø done ndè k'e eghàlagìde ha eyits'ø tì k'e eghàlgìde ha njhtl'è giòchì ha niì gedì t'à gits'ø hòel. Duu haanì njhtl'è giòchì nindè weghàà eghàlahòda naawodee gha nàeta hot'e.

Kòta yagòla wetqat'e done duu haani la k'e gehkw'e sii, Mackenzie ndè eyits'ø tì wexòegihdi ha gehkw'e sii t'ah gehkw'e hot'e. ɻøhk'èa, Kòta yagòla wetqat'e done la k'e gehkw'e sii, Mackenzie Valley Ndè eyits'ø Tì wexòedih ha gehkw'e sii t'ah gehkw'e hot'e. Duu done kòta tąqat'e gha gehkw'e sii, denek'e esawòch'aa wexogihdi ha gehkw'e hot'e.

1.6 Mackenzie Valley ndè eyits'ø tì wenaawo gha gehkw'e

Done tai kaşa gixè seèdla eyits'ø done ja gixè seèdla-le sii hazhq elexè Mackenzie Valley ndè eyits'ø tì wenaawo gha gehkw'e yaglı hot'e. MVLWB yaglı sii, la wexèhòewi kwe wek'agehta eyits'ø ndè k'e eghàlagìde ha nindè, done njhtl'è ghageèle ha gits'ø hòel eyits'ø duu haanì njhtl'è sii:

- Ndè seèdla-le nèk'e eghàlagìde ha nindè
- La wexè hòewi k'ha, done ndè gixè seèdla gixèdi ha hoqoni, edì ndè eyits'ø tì wexòegihdi nèk'e
- Mackenzie Valley nèk'e weè?ø ts'ø k'agede haà-le hoqoni

Mackenzie Valley ndè eyits'ø tì wenaawo gha gehkw'e yaglı sii, duu haanì sii eghàlagìde – Deège, Sahtìak'e eyits'ø Wek'èezhìi ndè eyits'ø tì gha gehkw'e, ats'ø Mackenzie nèk'e wexòegihdi ha.

1.7 Mackenzie Valley Nèk'e Ndè Esawòdech'aa Wedanàgeta Gha Gehkw'e

Ndè eyits'ø tì xogihdi ha gehkw'e sii, government yaglı haanì-le done soħ haanì-le dè, kòta k'aàde hagiwø dè, duu nèk'e eghàlagìde ha sìi wexìidi ha hoqoni gedì dè, eyits'ø done għiġaq nànègħide ha hoqoni għiġi dè Mackenzie Valley Ndè Esawòdech'aa għa Weħġoġeèda għa gehkw'e eyi naawo hazhq weghàgeda ha dile.

Dii asìi xogihdi ha gehkw'e la wek'e eghalagìde wexè hogħidhe kwe, ndè esawòdech'aa għa wek'agehta ha ts'ø agele ha dile. Dii yati sii, edèts'ats'ed iwiyeħ “edèts'ats'ed.”

1.8 Edàanì ndè wexoèdi weghàlageda naawo

Ndè wexoèdi weghàlageda naawo edàanì wek'e eghàlahòda ha sii, wet'à ndè sìi wexidich'àà wexogihdi ha. Dii haanì eghàlagèda sii, done soħi eyits'q done eyileh sii għiġaq nànègħide t'ā naawo geħts'.

Ndè wexoèdi weghàlageda naawo seèdle ts'q, done t'ala ndè k'e eghàlagide ha nħiħt'è giġochha à-le eyits'q dui la wexehogħidhe kwe, ahsì ndè haanì-le dè done sìi hoħt'o għixidha ha nni għed iġid t'ā wek'agehta ha.

Edàanì ndè wexiħidha – La t'ala wek'e eghàlada, naqda segots'ehi haanì-le dè īadji ndè k'e eghàlahòda ha sii ndè esawòdech'àà wexogihdi ha. Mackenzie Valley ts'edì nindè dui haanì awèts'èdi, ndè, ti, nħiħt'si eyits'q edàanì asu yāeshe, done eyits'q kota yagħola hazħaq xiħid sqa għa wek'agehta ha.

Ndè sìi hoħt'o wexiħidha – Asu neħħa hats'ele zq t'ā, ndè sìi hootħo xiħidha haà-le, wet'ā ndè ts'īżiha haà-le.

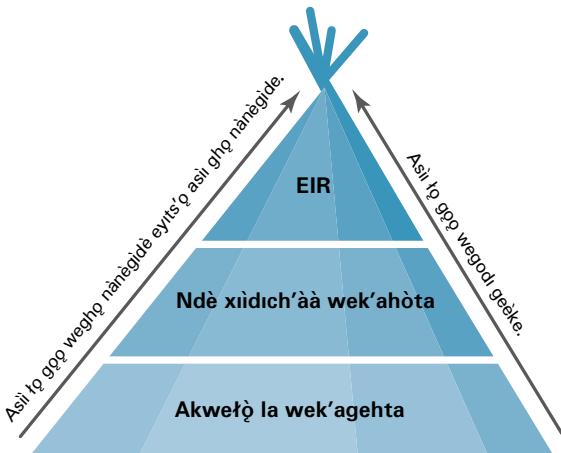
Sì hoħt'o done għiġaq nànide – Sì hoħt'o done għiġaq nànide haà-le.

Nħiħt'è: Dii yati “sì hoħt'l'o”, “done t'ala” eyits'q “hats'ele ha hoqni” deċiż q'achli dui laa weghogħeġeda ha gehkw'e għinħiħt'è dek'et'l'è hot'e “MVRMA edàanì asu giżi sii weyju dek'et'l'è, nħiħt'è sħlai k'e dek'et'l'è.” Jo mveirb.nt.ca satsò t'ā aatħi nħiħt'è wek'ata ha dille.

Edàanì weghħàà eghàlada ha (wetqażat'e s.115 naawo weghħàà)

115. Dii nħiħt'è wexogihdi t'ā eda jwhha ts'q eyits'q iż-żwhaq wek'e eghàlageda ha hot'e. Eyixek dui haanì sii wexogihdi ha:

- (a) Ndè sìi hoħt'o esawòch'àà għa, la xem-hogħidhe kwe wek'ahħota ha;
- (b) Done Mackenzie Valley nàgede, done naawo k'e eyits'q sħombu degeti k'e wexiħid sqa għa wexħedha; eyits'q
- (c) Nħiħt'è 35 Canada k'eżżejjie għa naawodee, 1982 weghħàà, done soħi Canada k'eżżejjie naàde sii edàanì nàgede īadji ade haà-le. Done hazħaq Mackenzie Valley agħets'edi.

Nı̨htl'è 1: EIA – Tai ts'ò weghàlada

Ndè esawòch'àà gha dìì asìì tai akweò wek'ahòta:

- La wexè hòewì kwe wek'agehta
 - Ndè wexìidich'àà wek'agehta
 - Ndè wexìidich'àà weghogèeda (EIR)

Döne ndè k'e eghàlagìde ha nindè, akwełò yidànàgeta zo jlè. Ndè k'e eghàlagìde ha gïwø do gïxè deè?ò eyì la wedànàgeta ha nindè, eyì deè?ò wegodì hagiita gïwø ts'lıqo høt'e, eyì wegodì ghàà, ahsıll la ts'ò hę?e gedì ha haani-le dè wets'ò jlè gedì ha naawo gehtsì ha. Döne hazhì dñi la deè?ò gik'èzhø ajà dè, edàanì wek'agehta ha deèghàà gik'èzhø at'ı, ayì t'ah deè?ò wek'agehta ha eyits'o ayì edàatño gïgħo nànigide gik'ata ha.

Mackenzie Valley Nèk'e Ndè Esawòdech'à
Wedanàgeta Gha Gehkw'e eyits'q kòta yagola
ts'q done ndè eyits'q ti esawòdech'à wexogihdi
ha gehkw'e dedq t'ah Mackenzie Valley nèk'e
asii hazho naaqda wek'agehta ha.

La wexèhòewi kwe gighàda njhtl'è, ek'etai dzaata ts'ò weghàlada. Ekìyeh, la wexèhoèwi kwe

għiġħàda dō eyiż-żo eyileħ dō dlu haan i la ghàgeda hagħiġ li sii, dlu haan i la ghàgeda ha. Ahsnejji dila wet-tà ndè tsiġi wi ha hoqni eyiż-żo ahsnejji siġi hootlo' done għiġaq nànide hoqni ged i-tibekha tħalli tħalli tħalli. Dlu yati ha nindè "ahsnejji hadi ha hoqni" wiċċej.

Döne soħi, kota k'aade, edzanek'e eyits'q federal government eyits'q la weghàgeèda ha gila hot'e. Ami see duu la k'e gehkw'e suu akwelqo duu la ghageèda. Wegod i hazhq nàgehts tħahq, "ahsij dī la wet'ā nde tsiżwi ha honq niġi ged i tħalli weghàgedha ha." Dī la wets'q hęże qedi nindē, dī la, nde esawòdech' àa wexogihidgo għiġħadha ha għits'ò at'i.

Ndè xèidich'àà wedanhota ekiyeh – nạqqa ts'ò weghàlada nindè – ndè xèidich'àà naàwo ghàà eghàlagèda gha k'addee di la ghàgeda ghàà ahññ di la wet'à sìi ndè xièdi ha họqnı nìi eyits'ò ahññ done xièdi ha họqnı nìi gedı t'à weghàgeda ha. Done di la ghàgeda sìi, edàanì wek'agehta ha eyits'ò amìi see dii la k'e eghàlageda sìi edàanì dela k'e eghàlagide ha wexogihdi ha.

Dii la wek'agehta dō yagli dī la wexēhogihde nindè, dii la wet'ā sī hōoth'o ndē xiidī ha gedī nindè, haanikò, edàanì senaàgele ha gedī t'ā wegħa nħħtł'è geħtsi nindè, done dī la k'agehta dō yagli dī la xè hogihde ha dīle gedī xè edàanì ndē senàgele ha gedī t'ā wek'è eghàlageda ha hot'e. Federal Minister eyits'q amī see dii haanī la ts'q k'aowo eli sū, eyits'q National Energy Board, dī la edàanì ndē wek'agehta ha gedī nħħtł'è wets'q hężeq gedī nindè, amī see ndē k'e eghàlagide nħħtł'è done ghagehchi sū ts'q nħħtł'è agele ha evits'o amī k'aowo eli sū ts'q agele ha.

Hadla dè edàanì done xiìdì ha – La hohlè kwe, dìi haanì asìi hazhq wek'agehta, ahsìi ndè haanì-le dè done xiìdì ha hoqñi gedi t'à wek'agehta

Senàdle ha wek'agehta – Ndè esawòdech'àà dìi haanì wexòedì ha, dek'aqì adle ha, wede adle ha haanì-le dè sìi hoòtl'o ndè xiìdì haà-le gha wek'agehta ha.

Dì la wek'agehta dò yaglı, dì la wet'à done xiìdì ha hoqñi gedi xè ndè senàgele haàdì nindè, done dì la ts'ò k'agede gılı sii, dì la ts'ò jlè gedi ha hoqñi eyixè ndè esawòdech'àà ndè achì weghògeda njhtl'è gehtsì gogedì ha hoqñi.

Edàanì ndè xiìdì kwe la wek'agehta ts'edì nindè dìi la nqode ts'ò wek'agehta hot'e. Dì la wek'agehta ha nindè done ɬadì whacho gehkw'e t'à dìi njhtl'è ghàgeèda. Eyìì done dì la k'e gehkw'e sii, la k'agehta dò yaglı t'a done la k'e negogele hot'e eyits'ò amìi see board k'e wheda sii, dìi la k'e wheda ageha dìle.

Ndè xiìdich'àà wek'agehta la wheqo sii, sìi necha hot'e, eyit'ò amìi see dì la k'agehta gılı sii eyits'ò amìi see ndè esawòdech'àà dì la k'agehta ha nezì la deèghà wek'agehta eyits'ò deèghà weghq dagogehke ha.

1.9 Edàanì asìi giìzì eyits'ò edàanì yati wet'à geèt'

Edàanì la t'à ndè xiìdì ghø elexè gogedo gha, weghà eghàlada njhtl'è elexè whela eyits'ò wegondì sii hazhq dek'ètl'è. Dot's'adàedidø weyati k'è njhtl'è naàhwø dè, edzanèk'e naàwo ghàà ndè hoèdi njhtl'è eyits'ò ndè xiìdich'àà la wek'agehta edàanì la k'e eghàlagìde njhtl'è weghàda. Ndè xiìdich'àà la wek'agehta ginjhtl'èkò whela hot'e eyits'ò satsq wet'à ets'eètl'è t'à gits'ò gots'ede ha dìle mveirb..nt.ca "njhtl'è whela k'è."

MVRMA eyits'ò *wegħàà eghàlahoda eyits'ò wek'è eghàlahòda wegodi*

March 2005 k'e MVRMA eyits'ò EIA weghàà eghàlahòda njhtl'è ɬadì adlà jlè t'à, dìi haanì yati ɬadì ajà:

La k'e eghàladadø – Done haanì-le dè la k'e eghàlaedø dì la ts'ò k'agede yaglı sii, ndè esawòdech'àà gha wek'agehta eyits'ò edàanì ndè wexiìdì ha hoqñi gha elexè gogedo.

Ndè xiìdich'àà wek'agehta – Ndè xiìdich'àà naawo ghàà eghàlagìde gha k'adée wetl'a njhtl'è s. 132 weghàà dì la wek'agehta ha, eyits'ò haanì wexèhogħidè.

Done Sqħi – Deège goòt'l, Saħti goòt'l haanì-lè dè done, whàk'qa, North Slave ts'ò, South Slave ts'ò haanì-le dè Dehcho nèk'e ts'ò, haanik5ò Tħċo Goòt'l wede haanì-le dè Tħċo Għa K'adée wede.

Edàanì ndè xiìdì ha – T’ala ndè xiìdì, ti, njhts’ih haanì-le dè ndè ts’o asìu t’ala, eyixè sii tich’àadì ts’ihchi ts’ohk’e, eyits’o edàanì done gixè kòta hoò?o, done naawo ts’ohk’e haanì-le dè done naawo whela ts’ohk’e.

Elexè eghàlagìdedo – Done wetqat’e haanì-le dè done lqà eghàlagìdedo, ndè esawòdech’àà gha gila wek’agehta haanì-le dè ndè esawòdech’àà naawo ghàà eghàlagìde gha k’adee, edàanì weghàà eghàlahòda naawo ghàà dui la k’agehta ha wexè ha høqnì, haanikò, amì see la k’e eghàlada zo-le, done sqh yaglı gìnèk’e eghàlagìde, federal government haanì-le dè amì see la ts’o k’awo eli sii, haanì njhtl’è ts’o k’awo sii haanì-le dè amì wenee ts’o gojwa-lèa sii wexìdì ha høqnì sii.

Dui haanì yati laka ts’iizìa-le “ndè ghø da?egehkdedo,” “edexòedi gha yighø gode” eyits’o “la dee k’èzhø yighthàda.” Naawo wegoò wetl’ha dui haanì done wetqat’e done elexè eghàlagìdedo yaglı gha nàetà..

NJHTL’È 2: AKWEŁØ WEGHÀGEDA

2.1 Akwełø

Mackenzie Valley hazhq done la xè hogihde ha sii, 95% zo la njhtl’è gøchì kwe njhtl’è k’adeta agehñ. Ndè esawòdech’àà gha wek’agehta weniits’o jwħaq agehñi hot’e.

Ahsjj la njhtl’è gøchì kwe njhtl’è k’adeta kwe, ahsjj dui la ndè sii wexìdì ha høqnì nìi gedì eyixè sii, ahsjj done xiìdì ha høqnì gedì t’à wek’adeta. Dui haanì wek’e eghàlagìde ekiyeh, wegodi hazhq wexàgeta ha aget’i nle. Sii hoòtl’o wexìdì ha gik’èzhø nindè, ndè esawòdech’àà gha gehkw’edq yaglı dedi t’adàanì wek’adeta gedì t’à hadle ha.

Dui haanì ndè k’e eghàlahòda nindè ndè njhtl’è, ti njhtl’è geèke zo t’à ha haanì-le dè, amì see dui haanì ts’o k’awo eli sii ts’o dagehke ha. Ndè eyits’o ti wjżi k’e eghàlats’eda ha eyits’o ndè, ti xiìdì ha nindè, wegha naawo goħl neet’à amì dui haanì la ts’o k’awo nee sii dawets’ehke ha.

Haanikò, amì see ndè haanì-le dè ti k’e eghàlada ha njwø dè, la xè hogihde kwe, amì see ndè eyits’o ti ts’o k’adee għi sii ts’o njhtl’è geèke ha. Eyiù done achj njhtl’è ladj njwø dè, eyiù njhtl’è achj amì haanì la ts’o k’awo eli sii ts’o ageħħi, government għinjhtl’ekò laanì. Dui la wexèhoewi kwe la k’agehta, kòta yagħola eyits’o done t’ala dui la ts’o gogede ha għwø dè hagede ha dile.

2.2 Akwełø kòta xè gogedo

Done dui haanì la xè hogihde kwe, amì see wenek’xiìdha høqnì dø xè gogede nindè nezja. Haanì nindè edàanì eghàlagìde ha eyits’o asìu ladj agele ha nindè done hazhq deghħà la edàanì weghħàlada ha gik’èzhø nindè, edàanì ndè xiidha-le għa wexxøedi ha eyits’o done dui la deghħà gik’èzhø nindè nezja la k’e eghàlagìde hot’e.

La njhtl’è done wqoħchi kwe, amì see la k’e eghàlada eli sii, amì wexiìdha høqnì xè gogede zo t’ā. Adi eghàlagìde sii, done sii għiġaq nànide nindè, asìu l-ġoħ done xè gogedo zo t’ā ha. Eyit’ā la necha ts’lqo done xè gogede nle, ahsjj akop nèk’

egħàlagiðe ha døne sii għiġo nànide niżi wet'azza hot'e. Eyi t'aż-za amu ndek k'e eghħàlada ha nifwq sii, naawo ghàà eghħàlada zo t'azzha. Amu see di la niftiekk tħalli gochi eli sii, dedi t'a niftiekk tħalli hazħaq døne giwix sii git-ta whela hot'e.

D11 haanì kòta xè eghàlagèda ha:

- Dı la wexè hoèwı kwe døne ts'q hagedı ha
 - Kòta yagola dı la nezı weghàgeda ha, gıgħa hoð?o agele ha
 - Amiġi see dı la k'e eghàlada eli sii eyits'q døne kòta dı la wegho nanègħidè nindèj duu la għaġageda ha elexè wegho gogede ha għiġha hoð?o agele ha

Ayìi edàatqo wegho nanègidè hazho dek'ètl'e t'à, amìi la nıhtl'e goçchi kwe nıhtl'e k'aeta elı sıı xè gogedo ha.

2.3 Asìl ts'eèke ha nihtl'è sets'eh?!

La nı̄htł'è gojčhi kwe nı̄htł'è k'aeta naawo hazhǫ
edàanì dñone dñi haanı la k'e eghàlada ha gı̄għa
dek'etł'è hot'e, federal eyits'q Edzanèk'e għa
naawo goħħi, eyits'q eyi naawo wexxøed i ghàà, dñi
haanı la weghqo nanġġide nindè wexxè hoewi hot'e.
Ndè k'e eghàlagiha ha għwix dè eyits'q la nı̄htł'è jle
haanì-le dè weeż-żo ts'ò għixx dè, la wjixi xè hogħidhe
haà-le, la nı̄htł'è gojčhi kwe nı̄htł'è hazhǫ seendle
ts'ò la xè hogħidhe haà-le.

Asì mohdaà gigha wedë, ts'edì nindè, la nìhtl'è giöchì kwe nìhtl'è k'aeta k'è agedèa-le, eyìì nèk'e sìì wexìidia-le ts'ìq. Dì naawo wegodù satsò wet'ìì ets'eëtl'è weghàda ha dìle, mveirb.nt.ca "nìhtl'è whela k'è."

Akwewha nıhtł'è woòchì – dcts’àdàedidø
wenaawo ghàà, edàanì la t’à ndè xiìdì ghø
elexè gots’edo ha hagele hò esanple, June 22,
1984 kwe nıhtł'è woòchì jłè ts’ırò..

2.4 Ahsì njhtł'è deghàà segjla nìi

La njħtł'è giċċi kwe njħtł'è k'aeta kwe, amī ħadha k'e eghàlada ha sii, adi eghàlada ha hazhqo weġondi ts'atà whela agele ha. Ahsixx ndè xiidi ha hoqni eyits' q ahsixx done xiidi ha hoqni gedu t'ha hazhqo wek'agehta ha. Eyi t'ha amī see dī la k'e eghàlada ha sii, la weġondi hazhqo deghàà elexx whela agele zo t'ha. Njħtł'è hazhqo deghàà whela-le dè, gondi deeż-żo gecke ha hoqni haani-le dè ndè k'e eghàlagi għiex q-żon. Dī la weġondi hazhqo deghàà whela agele t'ha achji seàle gogedha ha hoqni. Dī la weġondi hazhqo deghàà whela-le dè, idha achji wek'e eghàlagedha haile sii ts'ò agedha haà-le.

Edàanì la t'à ndè xiìdi ghø elexè gots'edo weghàà
eghàlagèda nìhtl'è weyìì, edàanì døne ndè k'e
eghàlagìde ha hazho gigha dek'ètl'è.

2.5 Done eyìì-le, asìì k'ehkw'edø eyits'ø done t'ala kòta naàde ts'ø hagedi

Njhtl'è hazhq dexè segogìla t'ahq, la njhtl'è giòchì kwe njhtl'è k'agehta gha gehkw'edø, done hazhq amìi see wexìdi ha høqnì gïwø t'è dì njhtl'è gits'ø at'ì, government laanì, done sqh, kòta yagola, amìi see dì la weghq nanègìde eyits'ø amìi see di la weghq gondì t'è gots'adì ha høqnì t'è dawèke. Done t'ala dì la wek'e gogede ha gik'èzhø ha dì wegondì godì njhtl'è k'è dek'ètl'è eyits'ø satsø wet'è ets'ètl'è k'è dek'ètl'è.

Dì haanì njhtl'è dawhela ats'ehzì dè, wet'è done hazhq dì wegondì k'ezhø at'ì. Dì haanì wet'è sii, la weka ra ɬadì k'è eghàlagìde ha, hazhq elexè whela agehnì t'è weghq gogendè nindè wet'è amìi done gha legehdì segogehì gïlì sii, wet'è ɬaq weghq gogede ade ha.

2.6 Edàanì ndè tsìiwì ha høqnì dek'ètl'è a?j eyits'ø edàanì ndè senaàdle ha

La njhtl'è giòchì kwe njhtl'è k'agehta dò la ts'ø hëxø gedì kwe, dì haanì naawo hazhq k'agehta:

- Ndè
- T1
- Njhts'1/wet'è ts'eëjì
- Ndè t'ala wenaawo
- Tich'aàdù ts'iìhchì
- Edàanì kòta goxè hoò?ø naawo eyits'ø done naawo
- Gowhàedø gïnaawo

Amìi see ndè k'è ethàlada ha wela hazhq k'è goide t'ahò, done asìì k'eëzhødee yaglı goginde t'ahò, kòta yagola goginde t'ahq eyits'ø amìi goxè agéat'ì hazhq edàanì ndè xiìdì ha høqnì gedì

t'è hazhq dek'ènègètl'è ha, amìi ndè k'è eghàlada ha sii, edàanì ndè senàyele ha eyits'ø sii ndè xiìdich'ìà yïghàlada dì t'è wegha naawo geh?ø ha, wet'è ndè tsìiwì haà-le gha.

2.7 "Hadla dè edàanì done xiìdì ha" wek'e eghàlada ha

La njhtl'è goqchì kwe njhtl'è k'aeta wets'ø hëxø gedì kwe, dì haanì naawo k'agehta:

- Sii ndè xiìdì ha høqnì
- Done gïghø nanìde

La wek'e eghàlagìde ha, hadla dè edàanì done xiìdì ha høqnì gedì t'è la k'è eghàlagìda nindè, wegondì ahs?ø wet'è done sii xiìdì ha høqnì gedì t'è wek'agehta ha. Dì haanì asìì wek'agehta ha (e.g. ndè edàjcho xiìdia, edàjwa ts'ø wek'e eghàlada ha, ndè k'è edàgøcho eyits'ø edàanì wexìdia høqnì).

2.8 La njhtl'è giòchì kwe wenaawo eyits'ø weghq edàgjwø dek'ènègètl'è

La njhtl'è giòchì kwe njhtl'è ghageèdadø wegondì deèghàà gïghàda t'è naawo gehtsì ha.

Hëxø gogedì dè, la njhtl'è giòchì kwe wenjhtl'è hoòlì t'ahq, amìi see njhtl'è k'è dìjì dek'ènètl'è ha sii hayele ha. Nqode ts'ø dì la weghq njhtl'è hoòlì t'ahq dè, amìi la k'è eghàlada ha sii dì njhtl'è wets'ø adle ha, eyits'ø amìi dì la yïghø nànìwo eyits'ø dì la k'agehta yaglı sii njhtl'è gits'ø ade ha.

2.9 Asìì ɬadì weghàgeda

La njhtl'è giòchì kwe njhtl'è wek'aeta yaglı, ndè esawòdech'ìà wexìdia-le gedì nindè, haanikò

døne ɬadı giyati deè?ò nàtso ha hoqni, dedı t'a dì la wet'à ndè tsìiwì ha hoqni gedı ha dile eyixè sii done ɭo gigho nànide nindè. Done mohdaà ndè esawòdech'àà gidanàta gedı ha t'ahkò. Dì haanı done ɬadı wek'e eghàlagìda gedı ha dile:

- Ndè xiidich'àà naawo ghàà eghàlagèda gha k'adee
- Wegħàà eghàlahòda naawo ts'ò k'aawo, the National Energy Board, federal haanı-le dè edzanèk'e gots'ò government
- Gwich'in Tribal K'adee, Sahtia k'e gha Secretariat Incorporated eyits'ò Tħichø Government
- Mackenzie Valley ts'ò kòta k'adee

Dì done ɬaqà gehkw'e, dì la ndè wek'agehta ts'ò agele ha gedı dè, edàanì la nħħtł'è geèke kwe gik'aàtò hò, eyiù laanì nez̄ eyiù nħħtł'è ghàgeèda ha hoqwoq, edàanì wegondi weghoq nħħtł'è geħtsi hò, eyiù laanì deèghàà gik'e eghàlagèda ha għwq.

NJHTŁ'È 3: NDÈ WEK'AGEHTA

3.1 Akwełò

Done ndè k'e eghàlagide ha nindè, ndè esawòdech'àà gedı t'à wek'agihta geèke-le laanì, haanikò, mohdaà haanı geèke sii, ahsjj ndè esade ha hoqni gedı eyits'ò ahsjj done xiidì ha hoqni gedı t'à nez̄ gik'ata. Mackenzie Valley ndè xiidich'àà naawo ghàà eghàlgèda gha k'adee yagħil t'ah ahsjj ndè k'e eghàlagèda nindè ndè eyits'ò done xiidì ha hoqni nìi gedı t'à nez̄ gik'ahha ha.

Mackenzie Valley nèk'è zq, eyiù done dì la k' dehkw'e sii, dedı zq ndè esawòdech'àà gedı t'à gik'ahha hot'e

Haanì tħlkò – Taanì?ò ts'ò hagode ha hoqni.

3.2 Asii esawòdech'àà wek'agehta għa gehkw'e sii amil agħiżtie'

Mackenzie Valley ndè xiidich'àà naawo ghàà eghàlagèda għa k'adee, whachqo edek'ègedi xè la k'e gehkw'e. Done għits'adha k'e eghàlagide eyits'ò ndè esawòdech'àà għa għik'ata weniit's?ò done għa eyits'ò done għa eghàlagide yagħil sii għa gehkw'e hot'e.

Done dì la k'e gehkw'e sii, īegehdi nindè, hazho naawo wexogħidhi ghàà eghàlagide hot'e, done hazho ehkw'i għits'ò eghàlagèda ha għiġi. Dì haanì eghàlagèda:

- Done dì la wegho nànġġide xè edexx segoġe ha eyits'ò gik'e gogende ha għiġha hoò?ò adle ha
- Done t'ala asii għixiidi ha nindè gik'e dażżekkha ha dile eyits'ò done asii t'ala k'e hayaġi sii yik'e għonde ha dile
- Ndè xiidich'àà naawo ghàà eghàlagèda għa k'adee għiġi sii għondi hazho deegħħà gehkw'ò ghàà, naawo għetsi haà-le
- Ndè xiidich'àà naawo ghàà eghàlagèda għa k'adee għiġi sii, done hazho dì la k'e hayageħti gogħekw'ha
- Ndè xiidich'àà naawo ghàà eghàlgèda għa k'adee għiġi sii, dì la wet'ahogħiwhi lii għa giu?o nħle, wet'ah naawo ɬad ade ha għits'ò-le. (done la k'e eghàlagid qedha haanī-le dè done ɬad)

3.3 Done ɻadı għa eghàlagide ayiġi għila hot' e

Ndè xiàdich' àà wedanahotah naawo k'e eghàlagide nindè, done ɻo gik'e għondo. Dī haan iġi done awets' èdi eyits' q' ayiġi għila hot' e nee:

- Dən ndè k'e eghàladad q -** Ndè xiàdich' àà wedanahotah ekìyeh, amu see ndè k'e eghàlada eli sii, dedi t'a done dī la k'e gehkw'e għalli sii la esanġle gedu t'ā dōne xex għogħidha għalli sii, wet-à sii ndè eyits' q' done xiidi haġġa le gedu xex, ndè esajà nindè senàgeleha dile gedu t'ā dōne xex għogħidha. Done dagogħekha nindè, edàan iġi la k'e eghàlagèda ha weghqo done xex għogħidha, done dagogħekha.
- Done ɻaqà dehk w'e -** La k'e eghàlagideha, edàan iġi done ts'agħidni lili għa gehkw'e, eyits' q' weghqo sii dageħkha ha, dī la weghqo asu k'egezħodee yagħiġi neet' à weghqo dageħkha nindn wek'e gogħedha, edàan iġi la hohħiha sii wek'e gogħedha eyits' q' ħeġehdha sii gox-xe aget-l ha.
- Kota għoġi q -** Legeħdha gonni ts'q' għogħidha ha dile haanī-le dè, Ndè xiàdich' àà naawo għa eghàlagèda għa k'adde ts'q' gejt-l'ha.
- Naawo ts'q' k'adde -** Ndè wek'agehta nifti t'ā dōne xex għogħidha ha nindè, edàan iġi done ts'edni t'ā dħol, ahsni sii ndè xiidi ha hoqni, edàan iġi wek'eyi weghqo hogħidha ha, ahsni dī la wets'piġi sii hoott-o agħodha ha hoqni nniżi eyits' q' edàan iġi senàgeleha, done gox-xe segogħiha, eyits' q' kota għoġi q - eyits' q' governnment asu k'eż-żgħod yagħiġi (sats' q' k'eż-żgħod eyits' q' ħeġħidha).
- Federal għa k'awodee -** Canada għa Sombu Nàaledo għa k'awodee.
- Amu dī la ts'q' k'awodee -** Federal t'alha haanī-le dè Edzanek'e ts'q' government k'awodee eli, amu see dī haanī la ts'q' k'awwo eli.
- Amu see naawo ts'q' k'awwo -** National Energy Board zo dī haanī la ts'q' k'agede. National Energy Board yagħiġi, tħekkha eyits' q' tħebdha għa k'awwo laanī asu ts'q' k'awwo hot' e.

3.4 Ndè wek'agehta weghħàà eghàlagideha nifti t'ā

Dī haan iġi la wetqat' e ɻadli hot' e; eyit' à, done dī la weghħàgeda għalli sii, edàan iġi ndè esawòdech' àà wedanagħeta ha għiġi sii, għits' q' hòbeli.

Dī laan iġi la wedanagħeta ha nindè, dī haanī asu għiġi għażżeġ xex għogħidha:

- Akwel q - done dī la ghagħiġi nifti t'ā dħol, whela ageħżejj t'ā wedanagħeta għalli nifti t'ā dħol, ts'at-ta whela ageħżejj (ndè esawòdech' àà għiġi wedanagħeta)
- Edàan iġi la ndè xiidi ha hoqni gedu t'ā eyiġi weġondi wek'agehta (wedanagħeta)
- Amu la k'e eghħàlada sii, eyiġi la weġondi wek'ħaż-żgħidha gets-ejk (Wegħħàà eghħàlats-ċċedha nifti t'ā dħol, eyiġi edàan iġi la k'ahħqi nifti t'ā dħol)
- Deeż-żgħiġi weghqo dats'ehke (għonni ts'ejk)
- Edàan iġi la ndè xiidi ha hoqni ts'edni t'ā dħol, ahsni sii ndè xiidi ha hoqni, edàan iġi wek'eyi weghqo hogħidha ha, ahsni dī la wets'piġi sii hoott-o agħodha ha hoqni nniżi eyits' q' edàan iġi senàgeleha, done gox-xe segogħiha, eyits' q' kota għoġi q - eyits' q' governnment asu k'eż-żgħod yagħiġi (sats' q' k'eż-żgħod eyits' q' ħeġħidha).
- Ahsni dī la ɻadli ageleha nniżi eyits' q' edàan iġi weħx-oedha ha hoqni (weġħo naawo hohħiha)
- Done ndè k'e eghħàlada ha nifw q - ahsni dī haanī weghha naawo geħtsi ha:
 - Wets' q - heż-żgħidha ts'edni ha
 - Wets' q - heż-żgħidha ts'edni, haanikò, ndè dī haanī enàgeleha eyits' q'haanī-le dè dī haanī weħx-oedha ha
 - Wed - ha
 - Deeż-żgħiġi dī la wek'ageħta ha ndè xiàdich' àà għa k'adde wets' q - ageleha ha

3.5 Ndè esawòdech'àà wek'agehta wexèhoèwi

Akwełò ndè esawòdech'àà wek'agehta wexèhoèwi dè, di la wek'agehtadø yagılı sii, amìù ndè k'e eghàlada ha sii ts'ò hadı ha eyits'ø amìù see ndè esawòdech'àà gha yik'ata ha sii wexèhojwo di t'à hagohdı ha.

Akwełò gık'e eghàlada ekìyeh, amìù see di la k'e eghàlada elı sii wegho nıhtl'è wqochı t'ahq, ndè esawòdech'àà wek'agehta dø yagılı done dagogehke ha eyits'ø done lqà eghàlagìde yagılı ahsıı di la wedanageta ha naxixè ha dahwhq gogedı t'à dagogehke ha.

3.6 Ndè ᲁaka nawhèt'lı xè eghàlagìde

Ndè esawòdech'àà gha k'adee, du haanì eyileh nèk'e xiidi ha hoqni gedı t'à wek'aeta ha, Hotenda nèk'e, Inuvialuit nèk'e, Yukon nèk'e, haani-le dè Alberta nèk'e. Gixè haanì nindè, amìù see du haanı la ts'ò k'aawo elı sii ts'ò gonde ha eyits'ø ahsıı dedı sii wexè ha nıywı di t'à dagohke ha.

Mackenzie Valley ndè esawòdech'àà gha k'adee, naawo dı gıhchi ha hoqni

La wets'ø hęqe gedı ha, edàanì done ndè k'e eghàlada dì sii weyatı ghàà eyixè dì la wedanageta hò, akq sii done edàgedı giyatı ?iichi

La wets'ø hęqe gedı ha, edàanì done ndè k'e eghàlada dì sii weyatı ghàà eyixè yati mohdaà hoòlı xè eyits'ø Ndè Esawòdech'àà gha k'adee dedı sii edàgeèdì ghàà.

Dì la wenıhtl'è hazhq, ndè esawòdech'àà gha wek'aeta ts'ò agele ha

Dì la wedę adle ha, sìì ndè tsıiwìa hoqni t'à wedę adle ha

Nıhtl'è 2: La weghògeeda edàgwıo kaza

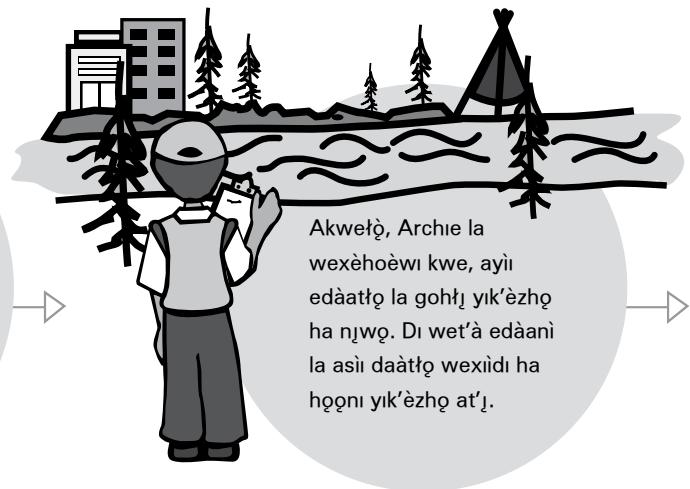
DII Archie hot'e.

Jo MVEIRB la t'à ndè xiidi ghø elexè gogede ha xè eghàlada hot'e. Døne møhdaà ayì la t'à ndè xiidi ghø lexè gogedo hot'e geèhdì. Døne Mackenzie Valley nèk'e ndè k'e eghàlada ha nìwø dè, dii haanì ndè esawòdech'aa yioxèdi ha hot'e, wet'à sòmba tseètsj naowo eyits'ø gonaawo.

Ndè eyits'ø ti gha k'adée, achj k'adée fadj, Archie la ghàgħra, dihk'qa whàlèa akwełø wek'ahòtq hot'e.

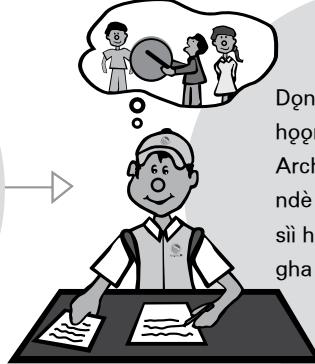
Edàanì la t'à ndè xiidi ghø elexè gogede ha

Akwełø, Archie la wexèhoèwi kwe, ayì edaatałq la goħlji yik'èzħo ha nìwø. Dì wet'à edàanì la asì daattq wexiidi ha hoġoni yik'èzħo at'j.

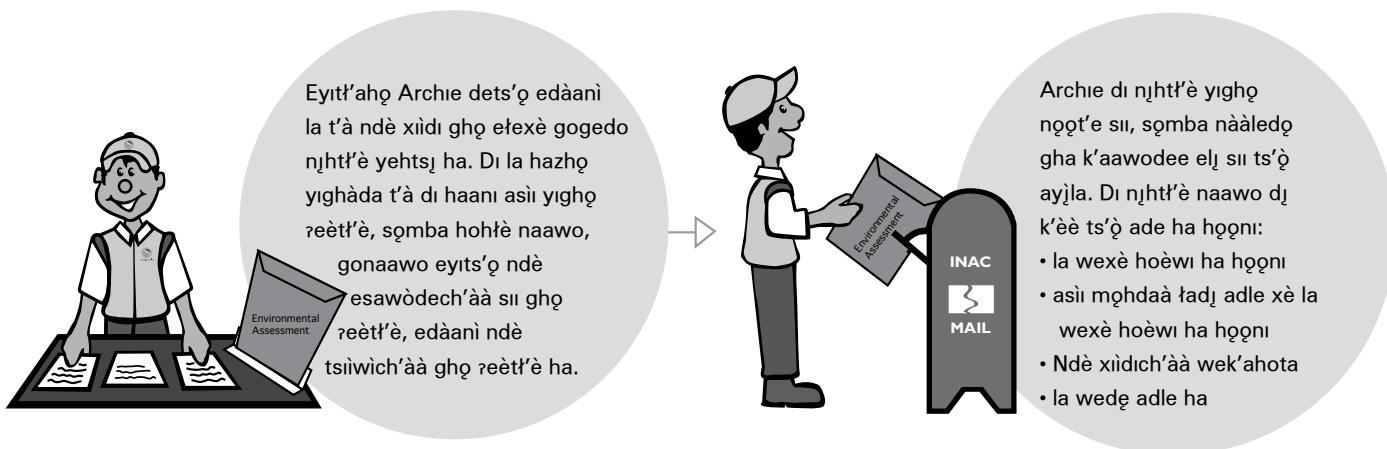
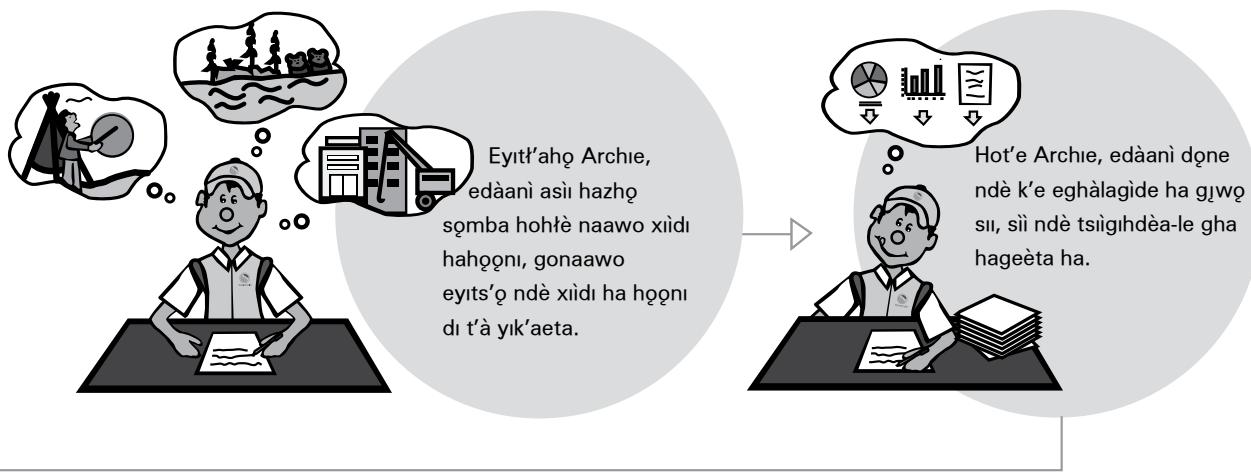

Døne hazhq di la weghø edàgħoħt'èa weghø rilkw'ø tħahq dè. Archie edàanì døne ndè k'e eghàlada ha nìwø sii, yazea dek'ā? ay়la nindè neżja yixata ha.

Døne hazhq dagodèa hoġoni gets'edì tħ'ahq, Archie achj edàanì døne ndè k'e eghàlagide ndè sii hoħott'o wexiidi haà-le għa yidħanata ha.

k'èè Archie la t'à ndè xiidi ghø ełexè gogede ha xè eghàlaç

3.7 Done t'ala gjìzì dek'ètl'è wedahaètj

Done ndè k'e eghàlagìde ha gjwø dè, genjhtl'è hazhq ndè esawòdech'àà gha k'adee gjlı, gjgha akq ts'q nıhtl'è at'l, done t'ala gjìzì dek'ètl'è whela kq ts'q at'l. Akwelq dì la wexèhoèwi wegondi hazhq akq ts'q at'l, weghàà eghàlagìde nıhtl'è eyits'q edàanì la k'e eghàlagìde ha wenjhtl'è, eyìi done ndè k'e eghàlada wenjhtl'è sii, nıhtl'è t'ala geètl'è nindè sii eyits'q done t'ala nıhtl'è eètl'è nindè sii, eyìi la wegondi nıhtl'è sii, eyits'q achì naawo weghògeèda nindè sii wenjhtl'è akq whela. Dì nıhtl'ekò ndè esawòdech'àà gha k'adee Sombak'è gjıghtl'ekò whela. Eyits'q satsò t'à ets'eètl'è t'à nıhtl'è dahwhq dè jo gits'q ahtl'è ha dile mveirb.nt.ca "Done t'ala nıhtl'è whela."

Done t'ala gjıghtl'è whela kq, la k'e eghàlagìde ha wenjhtl'è zq akq whela, eyìi nıhtl'è weghàà ndè esawòdech'àà gha k'adee gjlı sii, weghàà naawo gehtsì hot'e. Dì la weghq nànégide ekìyeh, nıhtl'è wegoò akq ts'q at'l nindè, gjghàda-le. Akihò, dì nıhtl'ekò wedaàtq t'ahò, wegondi wegoò gha nıhtl'è niżha nindè, eyìi nıhtl'è done t'ala yíghàda ha whela agehzi, haanikò, done t'ala gjgha nle. Wet' à ndè esawòdech'àà gha k'adee yaglı givati ɻadı agèle haà-le, haanikò, ndè esawòdech'àà gha k'adee yaglı sii, achì wedahaítj ha gjwø dè gits'q hòel. Nıhtl'è 3.7 wek'aeta, dì wegondi deèrø wek'èashq ha dahwhq dè, edàanì dì naawo nake ɻak'a gjnàeta wek'èashq ha dahwhq dè wek'aeta ha dile. Done t'ala gjgha nıhtl'è whela ts'edì nindè eyits'q done t'ala gjıghtl'è whela ts'edì nindè ayìi aweèts'edì. .

Asìi wegondi sìi wet'ażà hot'e nindè -

Ndè esawòdech'àà gha k'adee dì haanì asìi gjghagèda ha nindè, done naawo wegondi, asìi wegondi sìi wjldì-le gondi haanì weè?q ts'q, gjghàda ha dile. Dì haanì asìi done t'ala wets'q elı at'l, haanikò, done t'ala gjghàda ha whela agehzi-le. Dì haanì asìi whela nindè, wegondi wetqat'e gjghàda ghà wek'e naawo gehtsì, edàanì legehdì weghàà eghàlagìde wexoègħidì ghà agehzi. Nıhtl'è 2 dek'ètl'è weghàda, edàanì done naawo k'e eghàlats'ide, ndè esawòdech'àà wets'qhk'e done naawo wegondi eyits'q asìi wegondi wek'èts'edì wegondi deèrø wek'èashq ha dahwhq dè wegondi goħħi.

3.8 La weghàlada ha wedanageta

La weghàlada ha wedanageta ts'edì nindè, ndè esawòdech'àà gha k'adee yaglı sii, edàanì asìi hazhq wek'agehta eyits'q wegodi hazhq wek'agehta. Dì haanì eghàlagìde dè, eyits'q la xè hogħidè kwe ndè esawòdech'àà wenaawo weghàgeèda nindè, edàanì asìi hazhq wek'agehta deèghàà wek'agehta.

3.9 La weghàlada wenaawo

La weghàlada wenaawo nàts'ehtsì nindè, ayìi see sìi wet'arà t'à dì la xè whela ats'ele xè weghqo gots'ede ha hqonì gedì t'à wek'agehta, dì wet'à weghàà eghàlatsèda naawo deèghàà weghàà eghàlahòda. La weghàlada wenaawo weghàlats'èdà nindè, dì haanì asìi gha wek'ats'ehta, kòta edàanì done nàde, sòmba hohlè naawo eyits'ò done naawo eyixè edàanì asìi hagot'e hazhqo wek'agehta.

Ndè esawòdech'àà gha k'adee gllì, dì la weghàlada wenaawo wek'agehta dè dì haani wek'agehta:

- La wexèhoèwì kwe weghqo njhtl'è hohlè
- Dì laanì la wet'à edàanì ndè xiìdi wegodi k'egèzhò
- Ndè k'e eghàlagìde ha gïwq, akq neè k'e wesìts'iidi ha wexoèdì ha
- Dì la weghqo gots'ede ekìyeh, done mohdaà asìi weghqo hayaglihti naawo
- Done lqà gehkw'e asìi weghqo nànégide xè njhtl'è k'e dek'ètl'è agele t'à negeèle

La weghàlada wenaawo weghqo gogede – Ndè esawòdec'àà gha eghàlagìdedò done xè legehdi haanì-le dè wet'à hoghàdèts'etq k'e legehdi. Eyìi weghqo edàanì legèadì njhtl'è nek'òa hoòlì sii, ndè esawòdech'àà gha k'adee gighàda ha, weghàà sii naawo gehts'ha.

Weghqo edàgqoth'e – Ndè esawòdèch'àà yaglı dì haanì t'a la ghàgeèda. Dì wenaawo EIA weyìi whehchì nyle. Haanikò, dì gha eyìi njhtl'è sìi wet'arà ajà, dì gogha eyits'ò lida gogha dì haanì la wek'agehta nindè.

3.10 Wegħàà eghàlada njhtl'è eyits'ò edàanì eghàlageda ha njhtl'è

Wegħàà eghàlahòda njhtl'è weyìi, amìi see ndè k'e eghàlada ha sii, edàanì ndè k'e eghàlada deèghàà weghqo njhtl'è yehtsì zo t'à ha.

Wegħàà eghàlahòda njhtl'è, dì asìi hatlø hayele ha wegha:

- Edàanì ndè k'e eghàlagìde ha deèghàà wegondi dek'ènègèt'l'è ha
- Ndè k'e eghàlagìde ha wemqò edàgqot'e weghqo gondi gehtsì ha (ndè k'e zo weghqo ats'edì-le – edàanì kòta done nàde wexìdì ha hqonì sii dek'ètl'è ha eyits'ò edàanì sòmba hohlè netlø ajà nindè edàanì done xiìdi ha hqonì)
- Edàanì asìi hazhqo xiìdi ha
- Ayìi wet'à ndè sìi ts'iiwìa-le weghqo gahde haanì-le dè yazèa wexìdìha hqonidek'ènèat'l'è
- Asìi sìi wech'æt'ò haàdì weghqo gahde

Ndè esawòdech'àà gha k'adee, edàanì dì la k'agehta ha weghqo njhtl'è gehtsì xè weghàà eghàlagìde ha. Edàanì ndè esawòdech'àà gedì t'à weghqo njhtl'è gehtsì xè dek'ènègèt'l'è ha eyits'ò edajwha gots'ò wek'e eghàlagèda ha sii wexòedi ha. Edàanì ndè esawòdech'àà gha k'adee yaglı sii dì la wexogħidha sii, la wetqat'e ladjli hot'e. Wegħàà eghàlahòda naawo eyits'ò weghàà eghàlahòda njhtl'è hazhqo amìi see dì njhtl'è wexìdì ha hqonì gits'ò adle ha eyits'ò weghqo njhtl'è hohlè kwe, wek'e hayageħti ha.

3.11 Dò ndè k'e eghàlada edegħa njhtl'è seħħ?!

Wegħàà eghàlahòda naawo eyits'ò weghàà eghàlahòda njhtl'è deèghàà seèdlà t'ahqo dè, dò ndè k'e eghàlada eli sii, edegħa njhtl'è seyeèle ha yixħoħewħi ha, ndè esawòdech'àà gha k'adee

yaglilı sii amìi eyìi dò ndè k'e eghàlada ha nìhtl'è yeèhtsì sii yìghàda ha dòne gogihà ha, ahsìi dòne di haanì la deè k'eèzhq gohlì nìi gedì t'a dòne xàgeta ha, eyit'a ndè esawòdech'aa gha k'adée dòne gehra ha hògnì.

Ekiyeh, dò ndè k'e eghàlada ha sii, edegha nìhtl'è yeèhtsì ha eyits'q weghàà eghàlahòda naawo wetqat'e daæhke sii k'e gonde ha. Dò ndè k'e eghàlada ha sii, edegha nìhtl'è yeèhtsì sii wetqat'e lìk'a yik'e gonde ha.

Dò ndè k'e eghàlada edegha nìhtl'è yeèhtsì sii, k'adée gighàda ha asìi dihaàtlò weyìi dek'ètl'è ha:

- **Asìi weghò nanìde wek'èjò àzì –** Ndè k'e eghàlagide t'a, ndè eyits'q dòne gixèdi ha.
- **Hoòtl'o goxiìdi ha hògnì –** La ts'lpq goxiìdi ha hògnì
- **Sìi hoòtl'o –** La wetqat'e ts'lpq sìi hoòtl'o goxiìdi ha hògnì
- **Yazèa wexiìdi ha eyits'q seènàdle ha –** Dòne wexiìdich'aa eyits'q ndè sii, sìi hoòtl'o wexiìdi haà-le gha, dòne ndè asìi dehshe sii k'e eghàlada ha sii, ayìi edàle t'a sìi hoòtl'o wexiìdi haà-le
- **T'asì ndè xiìdi ha wedanageta –** Edàanì dòne ndè k'e eghàlada ha, asìi hazhq ndè xiìdi ha hògnì gedì eyixè wek'e gogende ha eyits'q, lìnee edàanì ndè tsìgħhdè jle sii, lìd agele haàdī haanì-le dè lìda achì hagode hadi gedì haàdī.

3.12 Asìi hazhq deghàà whela gha wek'ats'ehta

Eyìi dòne edàanì ndè k'e eghàlada ha wegondi gha nìhtl'è yìgho naìt'e dè, ahsìi weghàà eghàlada naawo ghàà nìhtl'è yìtl'è nìi ts'edì t'a wek'aeta. Asìi hazhq weghò daæke k'e hayaìti-le dè, ndè esawòdech'aa gha k'adée għiġi sii, dñi haanì nìhtl'è

gehtsì ha, deghàà nìhtl'è yìtl'è-le gedì t'a wegondi gehtsì ha. Dì nìhtl'è achì lìda negèle kwe, amìi ndè k'e eghàlada ha nìwq sii, nìhtl'è deghàà yìtl'è-le, hazhq senàyele ts'q wek'enàħòu ha.

3.13 Asìi wìjdi-le weghoġeèda

Dì gik'e eghàlada ekiyeh, asìi wìjdi-le gighàda dè, eyits'q amìi see dì la k'aeta eyits'q dòne t'ala asìi k'eèzhqdee eli sii, ahsìi dì nìhtl'è ghàgħida tħahid dè hazhq, amìi ndè k'e eghàlada ha nìwq sii wegondi hazhq dek'ènèyìtl'è ahsìi ehkw'i ayiħla xodi t'a wek'aeta ha.

Edàanì ndè xiìdi ha hògnì gedì t'a weghò elek'ea għiġi dè eyits'q edàanì deèr q segele ha, ndè esawòdech'aa gha k'adée għiġi sii, dì wegondi deèr q wek'agehta ha dòne għiġha eghàlagide dòne xem ħeġehdha ageleha dile. Dì weghq ħeġehdha nindè, amìi dì haanì la k'eèzhqdee eli sii asìi hazhq għo dagehkè dè għiġi, asìi hazhq neżi għiġħada dè għiġi eyits'q asìi għo gogende dè wegondi deèghħà t'a gogende dè neżja eyits'q edàanì dòne ndè k'e eghàlagideha, ndè tseġġiħdeha nindè edàanì ageleha eyits'q edàanì deèr q segeleha.

Dì asìi k'egezhqdee ħeġħid dè, amìi see lha hok'ea hòżeż-ż-żon dè weghq gogedeha gogħiwhaq eyits'q ayiħgħo lēk'è hòġġi-ż-żon sii segeleha hogħidżza. Dì welq nindè, elak'a dì weghq nìhtl'èdeed gehtsì t'a edàanigħiha haanì nìhtl'è gehtsì weghq hagediha. Dì nìhtl'è weyìi yati deżhi-l-ea sii t'a egeetl'è ha.

Ndè esawòdech'aa għiġi k'adée ħeġħid weċċeż-ż-żon ts'q asìi weghq lēk'ea għiġi goħiġ dè, ħeġħid-ż-żon dè, ellex-xi segogħiha ts'q weghq elek'ea għiġi għiġi għiġi, Dì haanì ellex-xi gogedeha nindè, ayiħgħo l-ż-żon għiġi sii weghq nìhtl'è gehtsì dè eyi nìhtl'è dòne t'ala nìhtl'è ghàġġeċda ha negħelleha hox'

3.14 Godi ts'eèke

Godi ts'eèke ts'eèdì sii, amìù ndè k'e eghàlada eyìì weghqo dazeèke sii wets'ò agehñi hot'e eyits'ò done eyììleh ts'ò sii agehñi wet'ò deèrò nezì eyìì weneèts'èdì ha. Ndè esawòdech'àà gha k'adee godi geèke, haanikò, done ladtì sii asùi weghqo dagehke ha gïwò dè, eyìì sii k'adee gïghàda ha gïts'ò agehñi. Asìughqo dagehke ha gïwò dè, nïhtl'è edàanì dexè segots'ele ha gohkì, di weghàà dazegehke ha.

EIA weghàà eghàlagide naawo weyìì gohkì.

Ndè esawòdech'àà gha k'adee, godi ts'eèke gehtsja-le dìi haanì wetah whela nindè:

- La wìjdì-le ghqo dagehke nindè
- Ehwk'ì-le dazegehke
- Ayìì la wek'ahòta wìjdì-le dè
- Dazeèke ats'ò weghqo gots'ede haanì-le dè wet'ażà-le

Ndè esawòdech'àà wenaawo wek'agehta nindè, godi mohdaà geèke ha hoqni eyits'ò edlatlò ts'ò dì haanì godi geèke ha hoqni. Weghàà eghàlagèda ha nïhtl'è degħa gehtsì sii eyìì weyìì, edàt'eh nindè dì haanì weghqo dazeèke ha geèke ha dile gedì t'ò ndè weghqo gogede nindè hadle ha.

3.15 Legehdì

Ndè esawòdech'àà gha k'adee, la wetqat'e ahsjj done t'ala gha legehdì nindè nezja gedi t'ò naawo gehtsì. Dì haanì legehdì awëts'èdì:

- **Asìi wedanageta gha legehdì** – La wedanageta wexèħòewi ekiyeh aget'j; ndè k'e eghàladadò, done t'ala eyits'ò done kòta gots'ò, ayìì edàtlo wek'e gogede dè negiwo. Ndè esawòdech'àà gha k'adee dìi haanì legehdì dè goxè aget'j ha. Asìi hazhqo wehogħid k'e legehdì-le dè, akìu

naawoghà legehdì-le. Ndè esawòdech'àà gha k'adee yagħiġi sii akìu naawoghà legehdì-le dè, akø nàgede-le.

- **Done t'ala gha legehdì** – asùi wek'aeta welo ts'ò negeèwa hot'e eyits'ò adi done ndè k'e eghàladadò eli sii, done t'ala dì la k'e noqdè ts'ò yati nègħiżà. Done t'ala gixè legehdì nindè, asùi hazhqo wexòedì t'ò legehdì ha dile haanì-le dè, kòta xè legehdì ha dile. Done t'ala xè legehdì nindè ndè esawòdech'àà gha k'adee ats'ò gixè.
- **Nïhtl'è k'e atł'l'è xè weghqo legehdì** – Done t'ala dedi edàgħiwo nïhtl'è k'e dek'ènègetl'è eyits'ò ndè esawòdech'àà gha k'adee ts'ò nïhtl'è agehñi.

Asìi hazhqo wexòedì t'ò legehdì – Done t'ala dì la k'e gogède ha dile. Weghàà legehdì nïhtl'è wek'atah, nïhtl'è 4 weyìì dek'èt'l'è.

Kòta legehdì – Ndè esawòdech'àà gha k'adee dì la weghqo done kòta edàgħiwo għa gogħekw'ò ha legehdì. Weghàà legehdì nïhtl'è wek'atah nïhtl'è 5 weyìì dek'èt'l'è.

Ehwk'ì haàdè, done t'ala sii, ndè esawòdech'àà għa k'adee ts'ò gogede ha gïwò dè, ayìì edàgedi ha sii dek'ènègetl'è dè nezja. Eyixxè, edàat'eh noqde dzeqè għigħa dzeqè żiżi sii wexogħidha ha eyìì nïhtl'è done gik'e gogedha naqḍaq done nïhtl'è ghàġeċċa ha segele ha. Dì haanì dzeqè done għa żiżi nindè għiġi sats'ò wet'ò ets'eetl'è k'e dek'èt'l'è agehñi.

Legehdì kwe, done mohdaà elexè negeèdà t'à asù mohdaà wegho elek'ea giwø-le sii, eyùi wegho elexè segogele ha gehdzà. Legehdì kwe, ayùi gigha nezì-le ghø dexè segogele ha gehdzà gogihwhø.

3.16 Degħàà wek'ahòta eyits'q segeh?j wegho n̄iħtł'è hohlè

Ndè esawòdech'àà gha k'addee, la wegho godi deegħħàà nàgehtsì giwø dè, eyùi n̄iħtł'è wedaàgeet. Haanikò, eyùi n̄iħtł'è wedaiṭ kwe, ndè esawòdech'àà gha k'addee achj eyùi la wegho asù għo dagehke ha hoqni, asù mohdaà deegħha gik'èzħo-le dè.

Di wegho gogede ekìyeh, k'addee duu asù jidher għiċċiha:

- Edàanì la k'e eghħàlagiha ha gedu sii wets'qo hęġe qedi, eyixxayi edàatlo wek'e eghħàlagiha ha gedu jidher jidher sii wexex
- Edàanì la k'e eghħàlagiha ha gedu sii wets'qo hęġe qedi, eyixxayi asù hazho hogehtsì ha gedu jidher eyits'q ndè esawòdech'àà għadha k'addee, edàanì sìi ndè xiidi-le għadha duu haan iegħiha eghħàlada ha diu t'ā wek'e eghħàlagiha ha. Ndè esawòdech'àà għadha naawo wexogħiħha
- Ndè xiidħiċċha wedanahota naawo k'e eghħàlagiha ha gogedha
- La wets'qo jidher ahdi, la wet'ā sii ndè xiidi ha hoqni ts'iqo eyits'q senàdle haċċi laanì

Di ndè esawòdech'àà għadha k'addee, yati wet'ā goetqo-le federal eyts'q amm u dha haan i la ts'qo k'aawo eli sii ts'qo yati niżza, wet'ā ndè esadea-le ha.

Du haanì dè nezja – Yati wet'ā nàts'i idàà-le għadha wexoed t'ā ndè esawòdech'àà għadha k'addee federal eyts'q amm u dha haan i la ts'qo k'aawo eli sii ts'qo ageleha. Dha naawo wet'ā edàanì ndè tsìwixxha waxogħiħi dèha għadha k'addee eyts'q edàanì jidher hoħow nindē achjha dha haan i la k'e eghħàlagiha nindē wexogħiħha ha.

Ndè esawòdech'àà għadha k'addee naawo geħtsi tħali, edàanì wek'agehto wegho n̄iħtł'è geħtsi. Di n̄iħtł'è weyħi edàanì dha haan iegħiha eghħàlagiha ha gedu t'ā naawo geħtsi eyits'q edàanì naawo geħtsi. Di n̄iħtł'è ahsnej ndè tsìwixha hoqni gedu t'ā wegho n̄iħtł'è hoħol sii sħombu nàla led qħadha k'aawodee ts'qo ageleha eyts'q National Energy Board, eyts'q hęġe giwø dè amm u dha k'e eghħàlada sii ts'qo ageleha. Dha n̄iħtł'è sii done t'ala yuaghħada ha sii whela ageleha.

3.17 Federal għa K'aawodee naawo wheħtsi

Sħombu nàla led qħadha k'aawodee ts'qo ageħiha wek'agehto n̄iħtł'è wegho nàgħi t'ā sii, amm u dha haan i la ts'qo k'addee għiġi sii ts'qo ageleha.

Ndè esawòdech'àà għadha k'addee għiġi sii, dha la ts'qo hęġe qedi nindē – qħek'ea edàanì deebq senàdleha naawo wexex tħalli – haan i-le dè wedu adleha, federal għadha k'aawo, ndè esawòdech'àà għadha

wek'agehtq nqht'è dì haanì welè diit'à dì haanì
yik'èè eghàlada ha tahkò:

- Ndè esawòdech'àà gha k'adée dì naawo k'èè eghàlagèda ha tahkò
 - Achì ndè esawòdech'àà gha k'adée ts'ò agele t'à weghàgeèda ha
 - Edàanì ɬadì adlìlì naawo hohlè ha eyits'ò dìi haanì:
 - Wek'èhòts'èrà haanikò yazèa ɬadì adle ha
 - Wets'ò ùlè ts'edì xè wedé adle ha eyits'ò ndè xiidi ha wedanàhòtah ha

Ładļ adle ha dareèke – federal eyits’o amìi
dī haani la ts’o k'aawo elı sii eyits’o NEB
gots’o døne eghàlaède ts’o, ndè esawòdech’àà
gha k'adée naawo gehtsı lè sii Ładļ agele ha
geèdza.

3.18 Ndè esawòdech'àà wek'agehta wegho nàqet'è

Ndè esawòdech'àà gha wek'agehtö weghö nàgıt'e
nindè, federal gha k'aawo eyits'q amì dì haanı la
ts'q k'aawo elı sı eyits'q qhk'ea NEB yağlı, dì la
wek'e eghàlagında wets'q hęqe gedı nindè eyits'q
edàanighö hęqe gedı weghàgeèda ha, haanı-le dè
federal eyits'q amì dì haanı la ts'q k'aawo elı sı
eyits'q qhk'ea NEB yağlı dı nıghtl'è ndè xiidich'àà
wedanageta ha ts'q agele ha.

NIHTŁ'È 4: NDÈ ESAWÒDECH'ÀÀ WEK'AGEHTA WEGHOGEDA

4.1 Akwełò

Mackenzie Valley nèk'e dì haanì ndè esawòdech'àà gha wek'agehta dè, tai eyits'q nqode ts'q wek'agehta hot'e. Ayìi edàatło asìi wek'e eghàlagıda hazhq wek'agehta, haanikò, done whacho degħa eghàladadq eli sii dì nħift'è yik'atah.

Edàanì wek'e eghàlagìde wegodi – Dì haanì la k'e eghàlagìde wenaawo gohħ-le laanì. Ndè esawòdech' àà għa k'addee yagliż dì haanì la k'e eghàlagìde eyits' qwegodi hazhq nàgehts li hot'e wet' à deeën q' wenaawo k'egħezhq adeha. Edàanì dì haanila weghħàà eghħàlats eċċeda nee hazhq wegodi EIA wenħtli k'e dek' ċettli, għixxha nindè yati yazęa ī-lad ajja għixxha.

4.2 Dii la weghàgeda amìi aqıt'e

Døne dì haanì la weghògeèda gha gehkw'e sìi, ndè esawòdech' àà gha k'adée glì sìi laanì asìi ts'ò k'ageède. Dø xè legehdì ha dile, done gots'atka gogedì ha dile, ahsìi sìi ndè xiìdì ha høqnì niì sìi gedì ha dile eyits'ò deè?ò ndè senàgele ha dile eyits'ò naawo gehtsì.

Ndè esawòdech'àà gha k'adée gili sii, t'ah døne
dì haanı la weghògeèda gha gehkw'e la k'e
negogele. Døne tai laanı dì la k'e negogele,
weghàà ɬegehdìdq, ndè esawòdech'àà gha k'adée
sii dì la k'e negogewa ha dìle. La wegoò haanı-le
dè asii k'eèzhqdee naawo gqwø dè, døne naawo
k'eèzhqdø gqwø dè haanı-le dè asii ɬaqdø naawo
gqwø dè døne asii k'eèzhqdee sii la k'e nègehte
ha dìle.

4.3 Ndè xiìdì wenaawo weghàà eghàlagèda weghògeèda

Edaanì ndè xiidi wenaawo weghògeèda eyits'ò ndè esawòdech'aa wek'agehta yazea elexet'eh hot'e.

Ndè esawòdech'àà gha k'adée dii haanı asıı hazhq
wexogihdi ha:

- Ayì ha la wek'e eghàlagìde ha
 - Edàanì dì la wegaht'ì ha segehñì
 - Edàanì ndè wexìidì ha
 - Edàanì ndè sìi wexìidì ha
 - Døne kòta naàde wek'e gogede
 - Ndè tsìiwìch'àà nàdq yati hohlkè
 - Achì weghògeèda ha la
 - Ndè k'e eghàlagide wet'à ìda hoòwo nìndè, døne ekwò ghø nàgezè haàdì
 - Ndè esawòdech'àà gha k'addee asìi ɬadì gighàida gïwò dè, federal tahkò haani-le dè amìi dì haani la ts'ò k'aawo elì sìi neyiìra ha dìle

D1 la k'e done negizha sii, ehkw'I, iwhaq eyits'q
asii deèghàà gik'e eghàlagìde ha giwo.

4.4 Ndè xiidi wenaawo weghògeèda wexèhoèwi

Ndè xiìdich'àà wedanahota k'èè eghàlada kwe, done t'ala dì njhtl'è gighàda ha wedàhaètj.

Ndè xiìdich’àà wedanahota gha nıhtl’è whela sii, ndè esawòdech’àà gha wek’agehta dè, dì nıhtl’è hazhq negeèwa t’à done t’ala gıghàda ha dile, eyù nıhtl’è done di la ghàgeèda gıgh wet’arà ha nindè weghàgeèda ha.

D1 la wexèhoèw1 ekiyeh, dñone di la ghàgeèda s11, dedq t'ah ahsjj la leta whela nìi ged1 t'à wedanageta, eyì1 la wek'agehta ahsjj asì1 ɬad1 weta whela adele ha hoqñ1 nìi gha wek'agehta ha. Asì1 wetah whela adle ha nindè, njht'è 4.8 wegodi hazho dek'èt'è.

Ndè esawòdech'àà gha k'adée gili sii, somba nàaledo gha k'aawo ts'ò dì hagedi, done dì la ghàgeèda di hatlo somba giwò gedì t'à geèke. Dì haanı la k'e eghàlagìde ha dè, k'aawo giwò eyits'ò done gigha eghàlagìdedo giwò. Somba nàaledo ts'ò geèkè, ndè esawòdech'àà gha k'adée done dì la k'e negogele eyits'ò weghàà legehdido sii la k'e negehtè.

4.5 La ghàgeèda gha gehkw'e weghàà eghàlagèda naawo

Dı done la k'e negıde, weghàà eghàlagıde ha gıgħa hoòli. Dı naawo wet' à edàanı dı la wegho ɋegehdı dè wek'e naawo gehtsı ha wt' àgeeṭ'lı ha. Sømба nàaledo eyits' q done soħġ dexè segogehu dō yagħiġ goxex gogħinde tħalli weghàà eghàlahòda naawo hoòli.

Wegħà eghħàlahòda naawo dī haanì asìi wey়ি় dek'etl'è ha:

- Edàanì done dì la k'e gehkw'e eyits'qo edàanì eghàlagìde naawo
 - Ndè edajcho tsìwì ha hqonì weghògeèda
 - Ndè esawòdech'aa gha k'adée, weghàà eghàlagìde nìhtl'è weghò dagehke ha giwò tahkò, done ndè k'e eghàlagìde hayagehti kwe
 - Done t'ala gik'èzho ha godì negiìrà hot'e

- Døne dì la k'agehta edàanì ndè tsìiwì ha hoqoni gha wegodi nezì wek'agehta tahkò
- Kòta døne xè legehdì haani-le dè edàatłø dø xè leghdì ha
- Ndè esawòdech' àa gha k'adee ayìi gila hot'e eyits' q døne dì la k'e negogìla ayìi gila hot'e
- Døne dì la k'e negogìla njħt'l' è hazhq gighàda ghàà edàanì wek'e eghàlagìde ha gik'èzhq ha
- Døne dì la k'e negogìla edàanì døne njħt'l' è gots' q ageħħiġ gik'èe eghàlagèda ha.

4.6 Wek'agehta, ayìi gogha wet'ażà wek'aeta, legehdì eyits' q weghoq gogede

Dì njħt'l' è lida wheħċi sii, ndè esawòdech' àa njħt'l' è eyits' q ndè xiidich' àa naawo ghàà wek'e eghàlada dì naawo nàke edàanì elexet'eh:

- Ahsjj ndè wexiidi ha hoqoni t'ah døne dì la wek'agehta t'a gighàda, ndè esawòdech' àa gha k'adee dedi t'ah dì la weghàgeèda-le
- Asii wedanahòta eyits' q wegodi ghà yaṭi hohlè wetl'ahq, døne ndè k'e eghàlada sii, dedi edàanì ndè xiidi ha hoqoni dii t'à weghoq njħt'l' è yeet'l' è.
- Nqqde njħt'l' è gehtsì ha sii, Ndè esawòdech' àa gha k'adee njħt'l' è gehtsì ha hot'e, eyit' à ndè xiidich' àa wedanahota naawo gehtsja-le.

Ndè esawòdech' àa gha k'adee la ghø njħt'l' è gehtsì dè, ndè xiidich' àa wedanahota naawo xeet'e laanì hot'e, haanikò, dì t'a īadji:

- La wedanats'èdta eytis' q asii gighoq nanide
- Ndè xiidich' àa wegho godi nàgehtsì, weghàà eghàlahòda naawo eyits' q edàanì eghàlagìde ha weghoq njħt'l' è hohlè
- Døne la k'e eghàlada ha sii, edàanì ndè xiidi ha hoqoni diet' à yiqħo eett'l' è
- Ahsjj īnee akò asii hageħħiġ plè sii gha wek'agehta
- Ndè xiidich' àa wegho njħt'l' è gehtsì xè døne asii

- k'eħħoħdee eli sii njħt'l' è k'aata
- Legehdì kwe dì la weghoq gogede eyits' q kòta døne xè legehdì
- Wek'e naawo hohlè ha nindè hadle ha
- Ndè k'e eghàlagìde ha weghàgeèda gha gehkw'e, dì naawo weghoq nanègħidè eyts' q weghoq njħt'l' è hoħli sii elexe negeèle

4.7 Ndè xiidi wegondi weghàgeèda naawo

Døne ndè k'e eghàlagìde gila ghageèdaa ha gehkw'e sii, edàanì naawo gehtsì ha eyits' q edànigho haanì naawo gehtsì gedu t'à wek'e gogende. Dì haanì naawo nàke gehtsì ha hoqni:

- La ts' q hęq qedu xè edàanì ndè deet' q senàgele ha eyis' q senàgelèa-le haanì-le dè achij la weghògeèda-a-le
- La ts' q plè gedu

4.8 Edàanì elexe eghàlagèda gjwø eyits' q elexe la weghàgeèda

Elexe eghàgħide ha dile, Mackenzie Valley īak'a īl-neħħi k'e eghàlahòda hodu nindè. Īadlı dè, Sombia nààded q għa k'aawodee dì nèk'e hazhq xiidi nee dñi dè, eyits' q edàanì elexe eghàlagèda hohlè ha.

Ndè xiidich' àa għa k'adee dì la k'e elexe eghàlagìde ha naawo, asii plè haanì-le dè nàke asii ts' q k'agede ha gehtsì ha dile. Akīħo, Mackenzie Gas Project/Tħieħ deekwi ha naawo laani. Invuvialuit Game Council, Canada għa ndè xiidich' àa wek'ahħota yagħiġi eyits' q Mackenzie Valley ndè xiidich' àa naawo ghàà eghàlagèda għa k'adee, dñi døne hazhq dehhkw'e sii elexe la ghagħidha.

4.9 Elexè eghàlahòda naawo eyits'q hazhq weghogeèda

Dui nħħtł'è yi, EIA weghàà eghàlahòda naawo, edàatłqo la īadji k'e eghàlagide goħli. Done każà l-o xè eghàlagide ha għwq ts'lgħaq, ndè esawòdech' à għa k'adée eyits'q done mohdaà elexè eghàlagide yagliż sū, edàanì elexè eghàlagide ha dexè segogħe ha. Edàanì adle ha ged iż-żgħix tħalli, kota hazhq amm wexiidi hoqni ts'q hagedi ha.

Ndè k'e eghàlagide ha nħħtł'è, done hazhq nèk'e naadha xiidi ha ged iñndè, done elexè eghàlagide għa gehkw'e ts'q agele ha, haanì nindè, Canada k'ezhì għa ndè esawòdech' à naawo k'ee wek'ageħta ade ha.

NJHTŁ'È 5: WEGHQ NÀHQT'E EYITS'Q IDA AYII EDÀATŁQ īADJI AGELE HA

Weġħàà eghàlahòda naawo, edàanì Mackenzie Valley nèk'e ndè esawòdech' à weghàà eghàlahòda ha eyits'q edàanì deċċeq nezq ats'la l-i għa wexxats'eħxa. Mackenzie Valley Resource Management Act edàanì eghàà eghàlagide naawo īadji ajà nindè zo dui EIA naawo weghàà eghàlgide īadji adle ha.

EIA weghàà eghàlagide naawo wegod i-nahwhaq dè, haani-le dè ndè esawòdech' à għa k'adée weghaq dażahke ha dahwhaq dè dì done għiex q'għidha:

K'aawo

Mackenzie Valley Ndè Xidħiġi' à naawo ghà eghàlagèda ga k'adée

PO Box 938

Sombak' ē, Edzanek' ē X1A 2N7

Haanì-le dè satsqo wet' à ets'eett' è wek'ata:

mveirb.nt.ca

Wet' à Gots'ede: 867-766-7050

Nædī-le t' à Gots': 1-866-912-3472

NJHTŁ'È 6: NJHTŁ'È ELEXÈ WHELA

Dui godi naxighha wet'arha ha hoqni, EIA weyং nħħtł'è elexè whela hot'

- Yati wegondi eyits'q yati nekk'qa t' à tħallxi
- EIA MVRMA wet' a eyits'q CEAA – hazhq īadji iż-żejjix
- La nħħtł'è goċċi kwe nħħtł'è k'aeta nħħtł'è
- Asu k'eż-żodde edàanì nħħtł'è segele ha gondi
- Naqadha godi ts'eħke eyis'q weghàà asu weghaż-żejjix
- La wexx ħoewi kwe edàanì weghaq legeħdha
- Asu deċċeq wexiidi eyits'q edàanì weghàlada ha
- Edàanì ndè esawòdech' à wek'ageħta wek' eghàlageda għila
- La wexx ħoewi kwe, wedu ahsaq hagħġiha ha
- Amm see dì la akwel qid danata ha

Mackenzie Valley
Environmental Impact Review Board

Box 938, 5102-50th Avenue
Yellowknife, NT X1A 2N7

Phone: 867-766-7050

Fax: 867-766-7074

E-mail: board@mveirb.nt.ca

mveirb.nt.ca

100% post-consumer fiber